

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
OŚRODEK INFORMACJI 693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23 00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

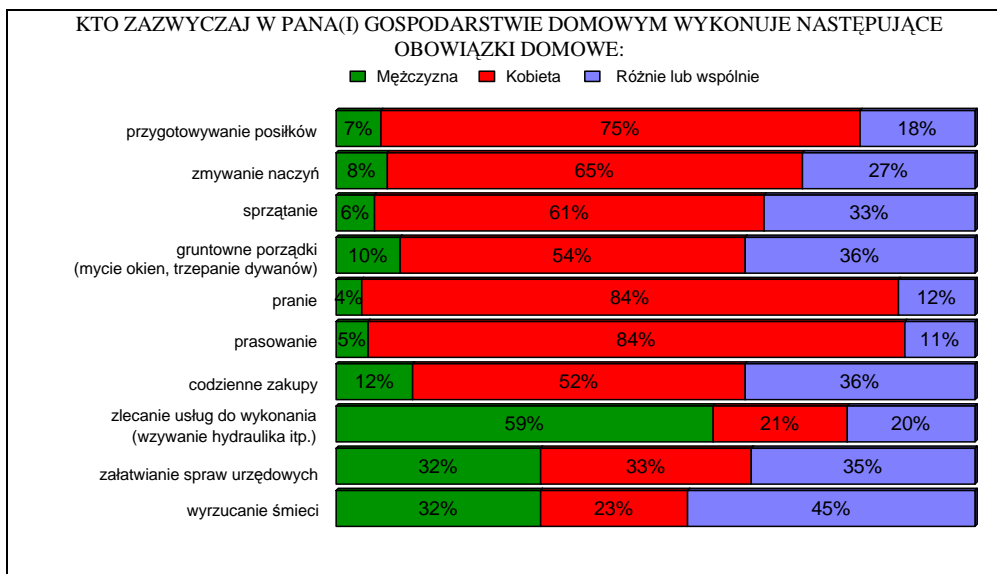
BS/183/2006

KOBIETY I MĘŻCZYŹNI O PODZIALE OBOWIĄZKÓW DOMOWYCH

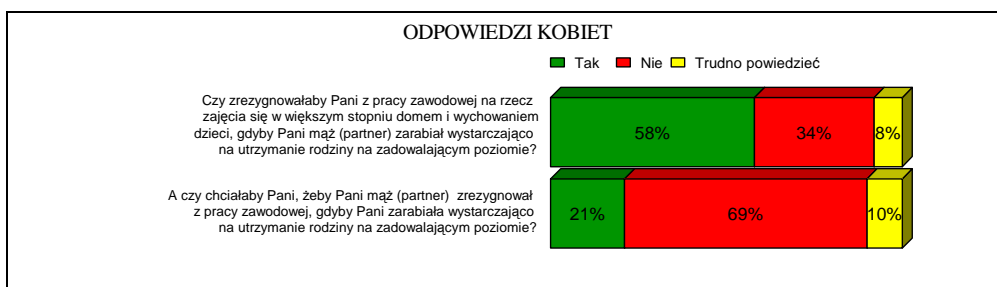
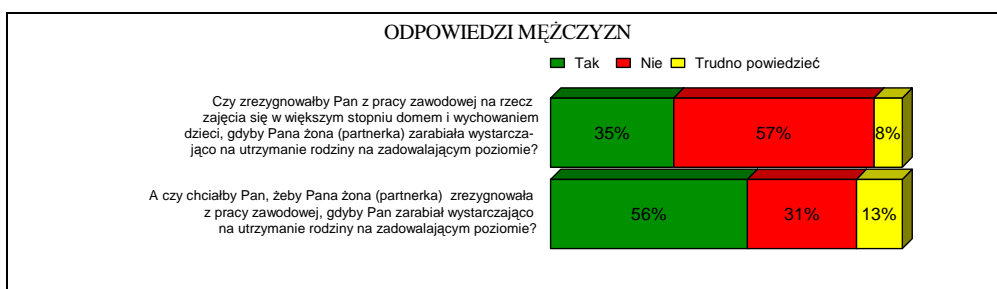
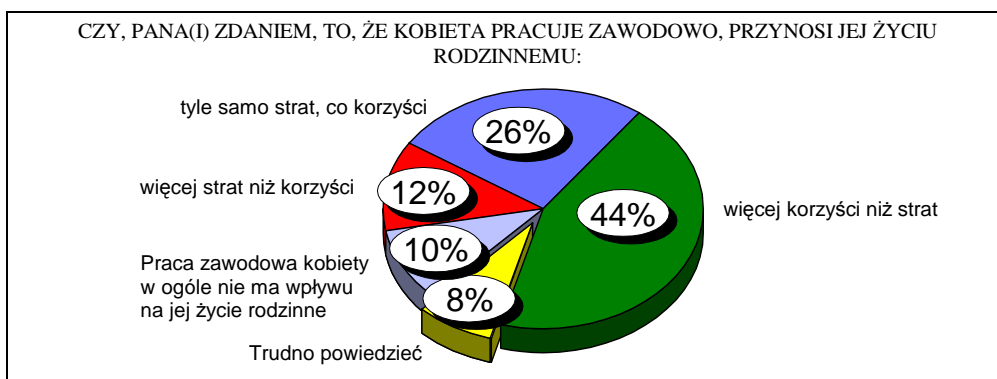
KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, GRUDZIEŃ 2006

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Z wyłączeniem badanych z gospodarstw domowych, w których jest tylko jedna dorosła osoba

Życie pod jednym dachem, w rodzinie, na ogół wiąże się z tym, że domownicy dzielą się obowiązkami i odpowiedzialnością za wspólne gospodarstwo. Role domowe i społeczne, jak wynika z literatury przedmiotu, znajdują swoje uzasadnienie raczej w tradycji kulturowej niż w uwarunkowaniach naturalnych, są też w pewnym stopniu dziedziczone. Od odebranego w domu rodziców wychowania i obserwowanych wzorów zależy późniejsze ułożenie relacji we własnym związku. Postanowiliśmy sprawdzić, jak podziały ról domowych przebiegają we współczesnych polskich rodzinach.

Obyczaje zmieniają się wolniej niż chociażby preferencje partyjne i wymagają obserwacji w dłuższych okresach. Niektóre zagadnienia z przedstawianego sondażu monitorujemy od początku lat dziewięćdziesiątych, inne jednak w obecnej formie są przedmiotem badania po raz pierwszy i ujmują jedynie aktualny obraz¹.

PODZIAŁ OBOWIĄZKÓW DOMOWYCH

Tradycyjny podział ról przy wykonywaniu obowiązków domowych jest nadal w Polsce bardzo popularny. Takie czynności, jak: pranie, prasowanie, przygotowywanie posiłków i zmywanie naczyń, sprzątanie (zarówno codzienne, jak i duże, gruntowne) oraz codzienne zakupy, w większości domów zazwyczaj wykonują kobiety. Odsetki mężczyzn, którzy zajmują się tymi zadaniami bez pomocy kobiet, w każdym wypadku są zdecydowanie niższe. Warto podkreślić, że wzięliśmy pod uwagę tylko odpowiedzi osób z gospodarstw domowych, w których są co najmniej dwie osoby dorosłe.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (195) zrealizowano w dniach 4–7 sierpnia 2006 roku na liczącej 952 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Obowiązki przypisywane w większości domów mężczyźni to zlecenie usług do wykonania, np. wezwanie hydraulika (59%). Załatwianie spraw urzędowych przedstawiciele obu płci najczęściej (w 35% przypadków) sprawiedliwie dzielą między sobą, a jeśli nie, to odsetki mężczyzn i kobiet, którzy się tym zajmują, są prawie takie same (32% i 33%). Wyrzucaniem śmieci również na ogół zajmuje się ten, kto ma czas, bez względu na płeć (w 45% gospodarstw domowych), rzadziej należy to tylko do obowiązków kobiet (23%) niż mężczyzn (32%).

Podobne badanie zrealizowaliśmy w 2004 roku i uzyskane odpowiedzi różnią się tylko w bardzo niewielkim stopniu. O kilka punktów zmalały odsetki wskazań na kobiety jako jedyne wykonawczynie takich czynności, jak: zmywanie naczyń, sprzątanie, pranie, prasowanie i codzienne zakupy, oraz na mężczyzn jako zleceniodawców usług. Na ogół towarzyszyło temu zwiększenie się liczby wskazań na wspólne bądź wymienne wykonywanie wymienionych obowiązków przez przedstawicieli obu płci. Trudno jednak z całą pewnością wyrokować, czy jest to dowód następującej przemiany obyczaju, ponieważ takie zmiany należy obserwować w dłuższych okresach, my zaś nie dysponujemy wcześniejszymi w pełni porównywalnymi danymi.

Tabela 1

Kto zazwyczaj w Pana(i) gospodarstwie domowym wykonuje następujące obowiązki domowe:	Wskazania według terminów badań*					
	Mężczyzna		Kobieta		Różnie lub wspólnie	
	'04	'06	'04	'06	'04	'06
	w procentach					
- przygotowywanie posiłków	6	7	76	75	18	18
- zmywanie naczyń	8	8	71	65	21	27
- sprzątanie	6	6	69	61	25	33
- gruntowne porządki (mycie okien, trzepanie dywanów)	7	10	62	54	31	36
- pranie	3	4	87	84	10	12
- prasowanie	4	5	87	84	9	11
- codzienne zakupy	12	12	59	52	29	36
- zlecenie usług do wykonania (wzywanie hydraulika itp.)	66	59	19	21	15	20
- załatwianie spraw urzędowych	35	32	34	33	31	35
- wyrzucanie śmieci	34	32	22	23	44	45

* Z wyłączeniem badanych z gospodarstw domowych, w których jest tylko jedna dorosła osoba

Również takie zadania jak opieka nad dziećmi i odrabianie z nimi lekcji, a także opiekowanie się osobami kalekimi lub przewlekle chorymi, mimo iż nie dotyczą wszystkich gospodarstw domowych, w większym zakresie spadają na barki kobiet niż mężczyzn, choć w przypadku opieki nad dziećmi przeważały odpowiedzi o wymienianiu się przy tym obowiązku lub wykonywaniu go wspólnie. Bardziej sprawiedliwie dzielona jest opieka nad zwierzętami domowymi – zazwyczaj poświęca im czas ten, kto akurat go ma.

Tabela 2

Kto zazwyczaj w Pana(i) gospodarstwie domowym wykonuje następujące obowiązki domowe:	Wskazania według terminów badań*							
	Mężczyzna		Kobieta		Różnie lub wspólnie		Nie dotyczy	
	'04	'06	'04	'06	'04	'06	'04	'06
	w procentach							
- opieka nad dziećmi	-	3	-	24	-	29	-	44
- odrabianie lekcji z dziećmi	4	3	21	20	12	15	63	62
- opieka nad osobami kalekimi i przewlekle chorymi	2	2	11	11	6	6	81	81
- opieka nad zwierzętami domowymi, np. wyprowadzanie psa	13	13	17	17	32	37	38	33

* Z wyłączeniem badanych z gospodarstw domowych, w których jest tylko jedna dorosła osoba

Co ciekawe, odpowiedzi kobiet i mężczyzn na pytanie o podział ról przy wykonywaniu obowiązków domowych różnią się raczej nieznacznie. Mężczyźni częściej wskazywali, że obowiązki domowe wykonują przedstawiciele obu płci na zmianę lub wspólnie, w odpowiedziach kobiet zaś rysował się wyraźniejszy rozdział ról. W przypadku spraw takich jak wyrzucanie śmieci, załatwianie spraw urzędowych i zlecenie usług do wykonania respondentki zdecydowanie rzadziej niż respondenci wskazywały mężczyzn jako wykonawców tych czynności.

Tabela 3

Kto zazwyczaj w Pana(i) gospodarstwie domowym wykonuje następujące obowiązki domowe:	Odpowiedzi w podziale ze względu na płeć*					
	Mężczyzna		Kobieta		Różnie lub wspólnie	
	M	K	M	K	M	K
	w procentach					
- przygotowywanie posiłków	6	8	71	79	23	13
- zmywanie naczyń	7	10	61	70	32	20
- sprząatanie	6	8	57	64	37	28
- gruntowne porządki (mycie okien, trzepanie dywanów)	10	10	48	59	42	31
- pranie	3	6	85	83	12	11
- prasowanie	4	7	84	84	12	9
- codzienne zakupy	13	12	46	58	41	30
- zlecenie usług do wykonania (wzywanie hydraulika itp.)	66	52	14	28	20	20
- załatwianie spraw urzędowych	37	26	24	42	39	32
- wyrzucanie śmieci	38	25	14	33	48	42

* Z wyłączeniem badanych z gospodarstw domowych, w których jest tylko jedna dorosła osoba
M – odpowiedzi mężczyzn, K – odpowiedzi kobiet

Podobne zależności odnotowaliśmy również w wypowiedziach na temat opieki nad dziećmi oraz osobami chorymi, a także w deklaracjach dotyczących zajmowania się zwierzętami domowymi. Mężczyźni częściej wskazywali, że zadania te dzielą między siebie obie płcie, kobiety zaś – że spadają one na ich barki.

Tabela 4

Kto zazwyczaj w Pana(i) gospodarstwie domowym wykonuje następujące obowiązki domowe:	Odpowiedzi w podziale ze względu na płeć*							
	Mężczyzna		Kobieta		Różnie lub wspólnie		Nie dotyczy	
	M	K	M	K	M	K	M	K
	w procentach							
- opieka nad dziećmi	2	4	18	30	32	25	48	41
- odrabianie lekcji z dziećmi	2	3	16	25	19	11	63	61
- opieka nad osobami kalekimi i przewlekle chorymi	2	2	8	13	6	7	84	78
- opieka nad zwierzętami domowymi, np. wyprowadzanie psa	14	12	11	23	40	34	35	31

* Z wyłączeniem badanych z gospodarstw domowych, w których jest tylko jedna dorosła osoba
M – odpowiedzi mężczyzn, K – odpowiedzi kobiet

Duże znaczenie dla uzyskanych odpowiedzi miało miejsce zamieszkania, wykształcenie, rodzaj pracy wykonywanej przez uczestników badania, a także ich ocena własnej sytuacji materialnej. Na wsi tradycyjny podział ról jest najmocniej ugruntowany, tzn. wyższy od przeciętnego jest odsetek odpowiedzi wskazujących tylko na kobiety jako te, które piorą, prasują, gotują, zmywają i sprzątają. Z kolei wśród badanych z wyższym wykształceniem, dobrze oceniających swoją sytuację materialną, przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji wzrasta liczba osób, które twierdzą, że obowiązki domowe wykonywane są przez kobiety i mężczyzn wspólnie lub na zmianę (patrz tabele aneksowe).

KTO PODEJMUJE DECYZJE?

Do obowiązków pojawiających się we wspólnym życiu można również zaliczyć podejmowanie decyzji. Postanowiliśmy sprawdzić, kto w polskich rodzinach bierze na siebie odpowiedzialność za domowe wydatki, spędzanie wolnego czasu, kto decyduje o takich kwestiach, jak – z jednej strony – sposoby żywienia, a z drugiej – wychowywanie dzieci.

Analizując dane przedstawione w poniższych tabelach nie można zapomnieć, że odpowiedzi na pytanie o podejmowanie decyzji udzielały wszystkie osoby biorące udział w badaniu, a więc również takie, które nie prowadzą własnych gospodarstw domowych, ale mieszkają z rodzicami (w przypadku młodszych badanych²) lub z dorosłymi dziećmi mającymi własne rodziny. Nie uwzględniliśmy odpowiedzi osób, które prowadzą dom samotnie.

Większe wydatki domowe (takie jak zakup pralki czy telewizora), sposoby spędzania wolnego czasu, wyjazdy wypoczynkowe oraz wychowywanie dzieci to sprawy, o których w największej części rodzin małżonkowie (czy partnerzy) decydują wspólnie. Codzienne wydatki oraz posiłki to z kolei domena jednego ze współmałżonków (partnerów), najczęściej – kobiety (patrz tabele aneksowe).

W przypadku decyzji o domowych wydatkach (zarówno tych zwykłych, jak i większych, niezdarzających się co dzień), a także o tym, co będzie na obiad, uzyskaliśmy znaczące odsetki odpowiedzi (około 20%), że podejmują je „inne osoby” – a więc nie ci, którzy brali udział w badaniu ani ich partnerzy (współmałżonkowie). Wyjaśnienia tego

² Patrz komunikat CBOS „Zależność pełnoletnich dzieci od rodziców”, lipiec 2005.

zjawiska należy szukać w wieku ankietowanych. We wszystkich tych przykładach wśród osób w wieku od 18 do 24 lat liczba wskazań na kogoś innego jako odpowiedzialnego za wzmiankowane kwestie przekracza dwie trzecie (co oznacza zapewne, że decyzje podejmują rodzice, z którymi mieszkają), natomiast wśród osób w wieku od 35 do 64 lat (czyli w większości pozostających w związkach) nie przekracza 7%, a zazwyczaj oscyluje wokół 3%–4% (patrz tabele aneksowe).

Tabela 5

Kto najczęściej w Pana(i) gospodarstwie domowym decyduje o:	Wskazania według terminów badań*											
	Pan(i)		Współ-mażonek/ partner		Pan(i) wspólnie ze współ-mażonkiem / partnerem		Inne osoby		Pan(i) wspólnie ze współ-mażonkiem/ partnerem i innymi osobami		Pan(i) wspólnie z innymi osobami	
	'04	'06	'04	'06	'04	'06	'04	'06	'04	'06	'04	'06
	w procentach											
- zwykłych wydatkach, np. na żywność, środki czystości	33	31	20	22	22	19	16	21	4	2	5	5
- większych wydatkach, np. na pralkę, telewizor	15	15	8	7	49	47	15	19	7	5	6	7
- tym, co będzie na obiad	37	34	27	25	11	12	17	20	3	3	5	6
- tym, jak spędzić wspólnie wolny czas	19	24	6	8	50	46	6	7	8	7	11	8
- spotkaniach rodzinnych, towarzyskich	15	17	7	7	52	49	8	8	8	8	10	11
- sposobach spędzania urlopu, wyjazdach wypoczynkowych	-	22	-	5	-	52	-	8	-	6	-	7

* Z wyłączeniem badanych z gospodarstw domowych, w których jest tylko jedna dorosła osoba

Tabela 6

Kto najczęściej w Pana(i) gospodarstwie domowym decyduje o:	Wskazania według terminów badań*													
	Pan(i)		Współ-mażonek/ partner		Pan(i) wspólnie ze współ-mażonkiem / partnerem		Inne osoby		Pan(i) wspólnie ze współmażonkiem/ partnerem i innymi osobami		Pan(i) wspólnie z innymi osobami		Nie dotyczy	
	'04	'06	'04	'06	'04	'06	'04	'06	'04	'06	'04	'06	'04	'06
	w procentach													
- sposobach wychowywania dzieci	10	10	7	5	44	38	9	8	5	3	1	1	24	35

* Z wyłączeniem badanych z gospodarstw domowych, w których jest tylko jedna dorosła osoba

Żeby dokładniej przyjrzeć się kwestii podziału decyzji między przedstawicielami obu płci w rodzinach, wyodrębniliśmy odpowiedzi osób pozostających w związkach małżeńskich w podziale na płeć. Te, które wskazywały na jakikolwiek udział w procesie podejmowania decyzji innych osób (poza małżonkami), zgrupowaliśmy w jedną kategorię.

Jak już wspomnieliśmy, w większości małżeństw to kobiety samodzielnie decydują o codziennych wydatkach na żywność czy środki czystości oraz o tym, co podać na stół. Pozostałe decyzje, dotyczące większych zakupów, wspólnego spędzania wolnego czasu oraz wychowywania dzieci, małżeństwa najczęściej podejmują wspólnie. Warto zwrócić uwagę na to, że w tych nielicznych wypadkach, kiedy o wymienionych sprawach decyduje tylko jedno z małżonków, częściej jest to kobieta. Podobnie jak w przypadku podziału obowiązków, odpowiedzi przedstawicieli obu płci mało od siebie odbiegają. Mężczyźni nieco częściej niż kobiety wskazywali na wspólne podejmowanie decyzji.

Tabela 7

Kto najczęściej w Pana(i) gospodarstwie domowym decyduje o:	Odpowiedzi badanych pozostających w związkach małżeńskich, w podziale ze względu na płeć*							
	Pan(i)		Współmałżonek		Pan(i) wspólnie ze współmałżonkiem		Inne osoby**	
	M	K	M	K	M	K	M	K
	w procentach							
- zwykłych wydatkach, np. na żywność, środki czystości	6	65	59	4	32	24	3	7
- większych wydatkach, np. na pralkę, telewizor	10	<u>14</u>	<u>11</u>	9	72	68	7	9
- tym, co będzie na obiad	7	74	68	4	20	14	5	8
- tym, jak spędzić wspólnie wolny czas	5	<u>20</u>	<u>14</u>	7	70	64	11	9
- spotkaniach rodzinnych, towarzyskich	3	<u>15</u>	<u>9</u>	4	78	71	10	10

* Z wyłączeniem badanych z gospodarstw domowych, w których jest tylko jedna dorosła osoba

** Zsumowane odpowiedzi: „inne osoby”, „Pan(i) wspólnie ze współmałżonkiem i innymi osobami” i „Pan(i) wspólnie z innymi osobami”

M – odpowiedzi mężczyzn, K – odpowiedzi kobiet

Tabela 8

Kto najczęściej w Pana(i) gospodarstwie domowym decyduje o:	Odpowiedzi badanych pozostających w związkach małżeńskich, w podziale ze względu na płeć*									
	Pan(i)		Współ-mażonek		Pan(i) wspólnie ze współ-mażonkiem		Inne osoby**		Nie dotyczy	
	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K
	w procentach									
- sposobach wychowywania dzieci	1	17	10	5	59	54	6	4	24	20

* Z wyłączeniem badanych z gospodarstw domowych, w których jest tylko jedna dorosła osoba

** Zsumowane odpowiedzi: „inne osoby”, „Pan(i) wspólnie ze współmażonkiem i innymi osobami” i „Pan(i) wspólnie z innymi osobami”

M – odpowiedzi mężczyzn, K – odpowiedzi kobiet

Jak wskazują uzyskane wyniki badania, to kobiety w większym stopniu angażują się zarówno w podejmowanie decyzji w rodzinie, jak i w wykonywanie codziennych obowiązków.

PRACA A ŻYCIE RODZINNE

Uczestników badania zapytaliśmy, czy uważają, że praca zawodowa kobiet przynosi ich życiu rodzinnemu raczej korzyści czy straty. Największa grupa ankietowanych (44%) uważa, że korzyści płynące z tego, że kobieta pracuje zawodowo, przeważają nad stratami, natomiast 12% jest przeciwnego zdania. Co czwarty respondent (26%) sądzi, iż straty i korzyści się równoważą, a co dziesiąty wyraża pogląd, że praca zawodowa kobiet w ogóle nie wpływa na ich życie rodzinne.

Odpowiedzi kobiet i mężczyzn w tej kwestii różnią się w niewielkim stopniu: kobiety nieco częściej stwierdzają, że ich praca zawodowa jest raczej korzystna dla życia rodzinnego lub nie ma na nie wpływu, mężczyźni zaś – że korzyści i strat jest tyle samo. Wśród mężczyzn nieco większy jest też odsetek niemających zdania na ten temat.

Tabela 9

Czy, Pana(i) zdaniem, to, że kobieta pracuje zawodowo, przynosi jej życiu rodzinnemu:	Odpowiedzi ogółu badanych	Odpowiedzi mężczyzn	Odpowiedzi kobiet
	w procentach		
- więcej korzyści niż strat	44	42	46
- tyle samo strat, co korzyści	26	28	24
- więcej strat niż korzyści	12	13	12
- praca zawodowa kobiety w ogóle nie ma wpływu na jej życie rodzinne	10	8	11
Trudno powiedzieć	8	10	7

Odpowiedzi kobiet porównaliśmy z wynikami badań z lat dziewięćdziesiątych oraz z roku 2004. Od czasu pierwszego pomiaru, zrealizowanego w roku 1993, zdecydowanie (z 28% do 46%) wzrósł odsetek respondentek, które uważają, że praca zawodowa kobiet przynosi ich życiu rodzinnemu więcej korzyści niż strat, zanotowaliśmy natomiast mniej odpowiedzi wskazujących na brak wpływu pracy kobiet na ich rodziny. Odsetek respondentek, które twierdziły, że praca zawodowa to raczej straty niż korzyści dla życia rodzinnego, od początku lat dziewięćdziesiątych aż do roku 2004 wzrastał, ale obecnie jest najniższy od początku pomiarów.

Tabela 10

Czy, Pani zdaniem, to, że kobieta pracuje zawodowo, przynosi jej życiu rodzinnemu:	Wskazania respondentek według terminów badań				
	1993*	1995**	1996***	2004	2006
	w procentach				
- więcej korzyści niż strat	28	38	36	28	46
- tyle samo strat, co korzyści	21	34	27	23	24
- więcej strat niż korzyści	14	15	18	22	12
- praca zawodowa kobiety w ogóle nie ma wpływu na jej życie rodzinne	21	7	11	16	11
Trudno powiedzieć	16	6	8	11	7

* Badanie „Kobiety ‘93” (we współpracy z Cambridge University), 7–19 sierpnia 1993 r., ogólnopolska losowa próba dorosłych kobiet (N=1087)

** Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia”, 6–9 stycznia 1995 r., ogólnopolska reprezentatywna próba losowa dorosłej ludności (N=1230). Pytania dotyczące kobiet zrealizowano na zlecenie dziennika „Rzeczpospolita”

*** Badanie „Kobiety ‘96”, 9–13 listopada 1996 r., ogólnopolska reprezentatywna próba losowa dorosłych kobiet (N=1101)

Sprawdziliśmy jeszcze, czy różnią się od siebie odpowiedzi kobiet zawodowo czynnych i biernych. Okazuje się, że różnice są bardzo niewielkie. Respondentki zatrudnione w pełnym wymiarze czasu częściej odpowiadały, że ich praca zawodowa nie ma wpływu na życie rodzinne, natomiast pozostające bez pracy – że przynosi ona więcej strat niż korzyści, ale również w tej grupie odpowiedzi takich nie było zbyt dużo (13%). Ta różnica może wskazywać, że dla niektórych (nielicznych – podkreślmy) niepracujących zawodowo kobiet rezygnacja z pracy zawodowej jest świadomym wyborem, nie zaś jedynie wynikiem splotu okoliczności zewnętrznych.

Tabela 11

Odpowiedzi kobiet :	Czy, Pani zdaniem, to, że kobieta pracuje zawodowo, przynosi jej życiu rodzinnemu:				
	więcej korzyści niż strat	tyle samo strat, co korzyści	więcej strat niż korzyści	praca zawodowa kobiety w ogóle nie ma wpływu na jej życie rodzinne	Trudno powiedzieć
	w procentach				
- ogółem	46	24	12	11	7
- zatrudnionych w pełnym wymiarze czasu	46	24	9	15	6
- pozostających bez pracy	45	24	13	10	8

Interesującym zagadnieniem jest, jaki odsetek Polaków gotów byłby zrezygnować ze swojej pracy zawodowej na rzecz zajęcia się w większym stopniu domem i wychowywaniem dzieci, jeśli pozwalałaby na to sytuacja finansowa, tzn. współmałżonek czy współmałżonka (partner/partnerka) osiągaliby dochody wystarczająco wysokie, by utrzymać rodzinę. O odpowiedź na tak postawione pytanie prosiliśmy wszystkich uczestników badania, niezależnie od ich wieku i sytuacji rodzinnej.

Warto przypomnieć, że w naszych badaniach na temat wartości życiowych rodzina niezmiennie plasuje się wyżej niż praca zawodowa³. Wyniki sondaży na temat pracy w hierarchii życiowej przynoszą zaś niejednoznaczne wyniki: choć stosunkowo dużo osób jest skłonnych się zgodzić ze stwierdzeniem, że praca to tylko sposób na zdobycie pieniędzy i nikt nie pracowałby, gdyby nie musiał, w społeczeństwie przeważa pogląd, iż praca nadaje sens życiu oraz że jest moralnym obowiązkiem człowieka wobec siebie i innych ludzi⁴.

Okazuje się, że odsetki osób skłonnych porzucić pracę zawodową na rzecz życia rodzinnego oraz tych, które jednak nie chciałyby z niej zrezygnować, nawet gdyby pozwalały na to zarobki partnera, są prawie równe i wynoszą odpowiednio 47% i 45%. Kobiety w większym stopniu byłyby skłonne zrezygnować z pracy na rzecz rodziny – 58% z nich podjęłoby taką decyzję, przy czym aż 40% twierdzi to w sposób zdecydowany. Ale odsetek mężczyzn skłonnych do takiego kroku również jest stosunkowo wysoki: 35% (w tym 16% zdecydowanie).

³ Patrz komunikaty z badań CBOS: „Wartości życiowe”, czerwiec 2004; „Co jest w życiu najważniejsze”, maj 2006.

⁴ Patrz komunikat z badań CBOS: „Praca jako wartość”, maj 2004; w przygotowaniu komunikat o pracy w kontekście wartości.

Tabela 12

Czy zrezygnował(a)by Pan(i) z pracy zawodowej na rzecz zajęcia się w większym stopniu domem i wychowaniem dzieci, gdyby Pana(i) żona (partnerka)/mąż (partner) zarabiał(a) wystarczająco na utrzymanie rodziny na zadowalającym poziomie?	Odpowiedzi ogółu badanych	Odpowiedzi mężczyzn	Odpowiedzi kobiet
	w procentach		
Zdecydowanie tak	28	16	40
Raczej tak	19	19	18
Raczej nie	22	25	19
Zdecydowanie nie	23	32	15
Trudno powiedzieć	8	8	8

Zbadaliśmy również drugą stronę tego zagadnienia, pytając osoby uczestniczące w badaniu, czy chciałyby, aby ich partnerzy życiowi zrezygnowali z pracy zawodowej, gdyby one same zarabiały wystarczająco dużo, by utrzymać rodzinę na zadowalającym poziomie. Co ciekawe, odsetek badanych akceptujących takie rozwiązanie (38%) był niższy od odsetka tych, którzy sami deklarowali chęć rezygnacji z pracy. Połowa uczestników badania (51%) nie chciałaby, aby ich małżonkowie porzucili pracę.

W tym wypadku wypowiedzi przedstawicieli obu płci różnią się jeszcze bardziej niż przy poprzednim pytaniu. Ponad połowa mężczyzn (56%) chciałaby, aby ich partnerki porzuciły pracę, gdyby byli w stanie zapewnić utrzymanie rodzinie, podczas gdy niespełna co trzeci (31%) wolałby, aby pracowały nadal. Wśród kobiet natomiast zdecydowana większość (69%) nie popiera pomysłu, aby finansowe utrzymanie rodziny spoczywało tylko na ich barkach, przeciwnego zdania zaś jest co piąta z nich (21%).

Tabela 13

Czy chciał(a)by Pan(i), żeby Pana(i) żona (partnerka)/mąż (partner) zrezygnował(a) z pracy zawodowej, gdyby Pana(i) zarabiał(a) wystarczająco na utrzymanie rodziny na zadowalającym poziomie?	Odpowiedzi ogółu badanych	Odpowiedzi mężczyzn	Odpowiedzi kobiet
	w procentach		
Zdecydowanie tak	21	33	9
Raczej tak	17	23	12
Raczej nie	26	20	32
Zdecydowanie nie	25	11	37
Trudno powiedzieć	11	13	10

O odpowiedź na oba pytania prosiliśmy wszystkich respondentów, niezależnie od ich wieku i sytuacji rodzinnej, okazało się jednak, że akurat te czynniki miały stosunkowo niewielki wpływ na uzyskane odpowiedzi. Dla przykładu: wśród badanych pozostających w związkach małżeńskich i tych stanu wolnego odsetki osób, które zrezygnowałyby z kariery na rzecz rodziny były prawie takie same (odpowiednio 48% i 47%), wśród zamężnych i żonatych wyższy o 6 punktów był odsetek tych, którzy takiego kroku by nie zrobili, a wśród osób stanu wolnego liczniejsze były – co oczywiste – odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

Tabela 14

Kategorie społeczno-demograficzne	Czy zrezygnował(a)by Pan(i) z pracy zawodowej na rzecz zajęcia się w większym stopniu domem i wychowaniem dzieci, gdyby Pana(i) żona (partnerka)/mąż (partner) zarabiał(a) wystarczająco na utrzymanie rodziny na zadowalającym poziomie?					
	Tak		Nie		Trudno powiedzieć	
	w procentach					
Ogółem	47		45		8	
Osoby:						
- pozostające w związkach małżeńskich	48		47		5	
- stanu wolnego	47		41		12	
	M	K	M	K	M	K
Wykształcenie:						
- podstawowe	33	63	50	22	17	16
- zasadnicze zawodowe	28	63	65	32	7	5
- średnie	40	57	54	37	5	6
- wyższe	46	41	54	57	0	1
Osoby:						
- zatrudnione w pełnym wymiarze czasu	43		53		4	
- pozostające bez pracy	51		37		12	
Grupa społeczno-zawodowa pracujący:	M	K	M	K	M	K
- kadra kierownicza, inteligencja	44	24	56	73	0	3
- pracownicy umysłowi niższego szczebla	43	48	51	51	6	1
- pracownicy fizyczno-umysłowi	38	43	57	52	4	5
- robotnicy wykwalifikowani	41	54	55	31	4	15
- robotnicy niewykwalifikowani	35	79	62	21	3	0
- rolnicy	20	71	60	24	20	4
- pracujący na własny rachunek	37	76	63	24	0	0
Ocena własnej sytuacji materialnej:	M	K	M	K	M	K
- zła	34	65	48	23	18	12
- średnia	37	59	58	34	5	7
- dobra	33	50	63	44	5	6

M – odpowiedzi mężczyzn, K – odpowiedzi kobiet

O wiele bardziej znaczącymi czynnikami okazały się wykształcenie, wykonywany zawód i ocena własnej sytuacji materialnej, przy czym rozkłady odpowiedzi były różne w zależności od płci. O ile kobiety lepiej wykształcone zdecydowanie częściej odpowiadały, że nie rzuciłyby pracy (22% kobiet z wykształceniem podstawowym i 57% z wyższym), a rzadziej – że podjęłyby taką decyzję (63% kobiet z wykształceniem podstawowym lub zasadniczym zawodowym wobec 41% z wyższym), o tyle wśród mężczyzn obserwujemy raczej odwrotne zależności, choć nie są one aż tak wyraźne. Bardziej skłonni do zrezygnowania z pracy zawodowej są mężczyźni lepiej wykształceni: 40% z wykształceniem średnim i 46% z wyższym wobec 28% z wykształceniem zasadniczym zawodowymi i 33% z podstawowym.

Na uzyskane odpowiedzi miało też wpływ to, czy badani mają obecnie zatrudnienie, czy też pozostają bez pracy. Wśród pracujących wola rezygnacji z pracy zawodowej na rzecz domu, o ile warunki by na to pozwoliły, była znacząco mniejsza niż wśród pozostających bez pracy. Odpowiedzi kobiet w tym wypadku były wyraźnie bardziej zróżnicowane niż odpowiedzi mężczyzn. Ponad 70% kobiet zajmujących obecnie stanowiska kierownicze lub zaliczających się do inteligencji odpowiedziało, że nie zrezygnowałoby ze swojej pracy. Z drugiej strony zbliżone grupy kobiet zatrudnionych w charakterze rolników, robotników niewykwalifikowanych i – co ciekawe – pracujących na własny rachunek zadeklarowały, że chętnie pozwoliłyby swojemu partnerowi życiowemu pracować na utrzymanie domu, a same zajęłyby się rodziną. Zapewne dla kobiet na kierowniczych stanowiskach praca jest nie tylko czymś więcej niż tylko sposobem zarabiania pieniędzy na życie i niewdzięcznym obowiązkiem. Prawdopodobnie wysoko sobie cenią swoją pozycję zawodową i status społeczny, których zdobycie mogło im przyjść z o wiele większym trudem niż mężczyznom. Co ciekawe, wśród mężczyzn z tej grupy społeczno-zawodowej odsetek chętnych do rezygnacji z pracy jest najwyższy.

Odpowiedzi na pytania o możliwość zrezygnowania z pracy na rzecz zajęcia się domem, gdyby pozwalały na to zarobki partnera życiowego, i deklarowane stanowisko w sprawie uczynienia takiego kroku przez partnera, gdyby to osoby ankietowane mogły zapewnić utrzymanie rodzinie, są wzajemnie skorelowane. Badani, którzy odpowiedzieli twierdząco na jedno z nich, częściej niż pozostali odpowiadali twierdząco również na drugie. Podobne zależności wystąpiły też w przypadku odpowiedzi przeczących.

Tabela 15

	Czy zrezygnował(a)by Pan(i) z pracy zawodowej na rzecz zajęcia się w większym stopniu domem i wychowaniem dzieci, gdyby Pana(i) żona (partnerka)/mąż (partner) zarabiał(a) wystarczająco na utrzymanie rodziny na zadowalającym poziomie?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Ogółem	47	45	8
Osoby, które chciałyby, aby ich małżonkowie (partnerzy) zrezygnowali z pracy zawodowej, gdyby one same zarabiały wystarczająco na utrzymanie rodziny na zadowalającym poziomie	62	37	1
Osoby, które nie chciałyby, aby ich małżonkowie (partnerzy) zrezygnowali z pracy zawodowej, nawet gdyby one same zarabiały wystarczająco na utrzymanie rodziny na zadowalającym poziomie	43	53	4
Osoby niezdecydowane	19	30	51

Tabela 16

	Czy chciał(a)by Pan(i), żeby Pana(i) żona (partnerka)/mąż (partner) zrezygnował(a) z pracy zawodowej, gdyby Pana(i) zarabiał(a) wystarczająco na utrzymanie rodziny na zadowalającym poziomie?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Ogółem	38	51	11
Osoby, które zrezygnowałyby z pracy zawodowej na rzecz zajęcia się w większym stopniu domem i wychowaniem dzieci, gdyby ich małżonkowie (partnerzy) zarabiali wystarczająco na utrzymanie rodziny na zadowalającym poziomie	49	46	5
Osoby, które nie zrezygnowałyby z pracy zawodowej na rzecz zajęcia się w większym stopniu domem i wychowaniem dzieci, nawet gdyby ich małżonkowie (partnerzy) zarabiali wystarczająco na utrzymanie rodziny na zadowalającym poziomie	31	61	8
Osoby niezdecydowane	5	24	71

Jak pokazują wyniki naszego badania, dysproporcje między kobietami i mężczyznami w obciążeniu odpowiedzialnością za funkcjonowanie rodzin i gospodarstw domowych są faktem. Ale z drugiej strony, co również uwidaczniają wyniki naszego badania, w przypadku osób zajmujących kierownicze stanowiska, zaliczających się do inteligencji, a więc należących do grupy zawodowej kojarzonej na ogół z wysokimi zarobkami, statusem społecznym, prestiżem, wyższy od przeciętnego był odsetek wskazań na dzielenie się obowiązkami domowymi. Być może z tym trzeba łączyć fakt, że kobiety należące do tej grupy w większości stwierdzały, że nie chciałyby rezygnować ze swojej kariery zawodowej. Przeważająca część kobiet uważa też, że praca zawodowa jest raczej korzystna dla ich życia rodzinnego. To, że więcej kobiet niż mężczyzn byłoby gotowych zrezygnować ze swojej pracy zawodowej na rzecz zajęcia się domem, należy w związku z tym tłumaczyć nie niechęcią kobiet do pracy zarobkowej poza domem, ale raczej tym, że obecnie, pracując zawodowo, znajdują się w sytuacji łączenia „dwóch etatów”.

Opracowała
Joanna SZCZEPAŃSKA